

לפרסם בעשור האחרון ברוחב ידיעותיו ובזיוונו האינטלקטואלי. הוא קרא את ת"ס אליט ואת מאריו פראז, את ג'ון קרו ראנסום ואת פריץ שטרך, את אדמונד וילסון ואת סארטר, ועוד רבים. הוא קרא איפוא, כל מה שניתן לקרוא וכל מה שנדרש לאיש-סיפור צעיר שאינו מקל ראש בסטאטוס האינטלקטואלי שלו. מה שראוי לציון מיוחד הוא שמירון קרא ולמד גם הרבה בסיפור העברי - דבר לא כל-כך שכיח בין בני-דורו, ובמיוחד בין אלה הקוראים לשון לועזית.

יש רושם שהוא קרא הרבה בכתיבי פרופ' ב' קורצווייל. רושם זה נובע לא מן הדמיון שבדיעותיהם, או ברמתם, השונה מאוד, אלא בעיקר מסיגנונו העברי של דן מירון. כה חזק הוא רושם זה, עד שעולה ההשערה, האבסורדית כמובן, שהוא למד עברית לא כרגיל, אלא בבית-הספר הלא מותן קריאה בפרופ' קורצווייל. (כאן תהא הערה של גרודזנסקי: "ביתנים הם בייג פרופ' קורצווייל ממירון בחרי-אף - ב' הארץ - אולם, אין בזה, כמובן, הסתייגות מן הסיגנון ששימש מופת לדן מירון... חבל שמירון לא למד מה שיש ללמוד מפרופ' קורצווייל, כגון חשיבותם של דברים חסרי בים. אילו למד זאת, אולי היה נביצל מז'ארגון וולגארי כגון: אמונה אסקאטולוגית, לוטה ערפ דת ותודעה יהודית").

קודם-כול - המילים, חביבות עליו (על מירון) מילים כגון: צורני, מאגני, מית, חו"י, ייתי, שכלתני, דמוני, טיפולוגי, אמביווא-לטי, ומן המילה הבודדת - אל המישפט: עולם מאגני של סררת חושים ושל התרוצ' צות חווייתית' (על רטוש). המינוח שברפ' ריין מבלית את תהליך הדי-הומאניזציה; (על שמיר)... (ואו); רטוש מעמדת בטורים אלה עימות מכוון את מושגי הזמן הקוטי-ביים ליל - תמיד, יום - עולם, הרגע והנצח. מושגים מנוגדים אלה, שצירופם הפארא-דוכסאלי מתאפשר רק הודות לאקסטאזה שבפגישה הארוטית, שהיא אונייה מיסטית, סמתמנים כגון באורח סימאטי ברז, המ' תיחות בין התמיד לבין החולף, והאפשרות שמעניקה האהבה לרגע להיות מכלול בתוכו את התמיד מעבר לחוקי ההיגיון של הזמן הן מעיקרה של שירת רטוש.

וגרודזנסקי ממשיך: אוצרי-המילים כשלעצמו (אף כי לא המישפטים והפסקות) אין בו כל דופי. אין לכחד שאכן יש בעולם מיתוס, מאגיה, חווייה, טיפולוגיה, ואף דמוניות ואמביווא-לטינות. הקושי בא כאשר הופכים את שם העצם מ"שית-אור", אוהבה והאהובה... הם למילים מיתולוגיים, המבאיים את הפגישה של רטוש בחוויית הקיום האנושי ובטיבה של הפגישה הארוטית לסיכום, שמעבר לזמן ולמקום.

ניתן ואולי אף צריך היה להוסיף ולצטט מתוך

מאמר חרעין וחרף זה, כגון דברים שאמר גרודזנסקי על ההעתקה הבלתי-רגישה שמירון מעתיק לעולמה של הסיפור העברית את מושגיה היסוד של "הביקורת החדשה" האנגלית (כאשר מירון מקריש פרק ממסתו על יוהר למישור האירוני בימי ציקלג, למותר להזכיר כי הרבר מופרי מיטרו... אין אכסור גדול מלחפש אנאלוגיות בינו (בין יוהר) ובין קפקא, סארטר, קאמי, וכדומה). אבל המקום שהקצבנו לעצמנו הולך ותם.

הבה נסיים איפוא בדברים הנראים בעינינו קולעים ביותר במאמרו של גרודזנסקי, הכחנות שכדומה הן תקפות עד עצם היום הזה: "מדוע לא כתב דן מירון השקדן והרציני ספר שראוי היה שצנפה ממנו את מעלה את ההשערה שגרמה לכך אמביציה נמרצת מדי; ויש שהאמביציה היא אם כל חטאת. האמביציה היתירה פוגעת בענוה - וביקורת-הסיפור. הביותה רק ענייני בסיפור, אינה יכולה בלי מידה מסויימת של ענוה. (איני מתכוון, כמובן, לענוה בפני סופרים מקובלים, דיעות מקובלות או אף בפני הסיפור עצמה) ביינו לבין עצמנו - אני ביקורת-הסיפור ולגבי המבקר עצמו). אני משער שעוד ליקוי, וגם הוא לא אינטלקטואלי ביסודו, עומד למירון למיפגע - והוא רצינותו היתירה. ביינו לבין עצמנו - הראוי יות הן, בעיות' אלו של ביקורת-הסיפור ופרשנות-הסיפור שידברו בהן כאילו היו בעיות של חיים ומוות! הלא בסופו של דבר המדובר הוא בעניינים לא ראשוניים-בלגתי, לה - אסכולות, זרמים, מגמות בסיפור, ותו לא."

ריכזי אלוהים חיים, וביתר דיוק: דברים משיבי נפש, לא רק כאשר לביקורתו של דן מירון...

והרי לפניכם כל הפגיעה כולה. זהו הפצע, והיה המורסה שחילחלה כנפשו של המבקר רבע-מאה שנה בצפייה בהיפרע מבעל-דבנו ביום מן הימים. הרי היא לפניכם, העילה לכל ההתכתשות וההשמצות.

וכסיום, גם אם אין ליבי שום ספק כי זוהי כאמור, עילת-העילות, אפשר מאד - אבל כאן כבר איני נוקט לשון ראות - שיש עוד סיבת אחרות שגרמו לתרגיל זה בריסאינפורמאציה וניסיון זה לריסקריטאציה (סלח לי, שלמה...), הפותח במנחם פרי ובפוגל, עובר לגרודזנסקי ואיכשהו מגיע גם לעברכם הנאמן (אשר רק אתו ניתן להאשים, בדיו וביושר, כי ביקש לפתח כ-מיתקפה שנועדה לקעקע ולערער את שיל-טונם של שלונסקי ולתארמן בשירה ובתרבות...), ואם אכן אני צודק, ואם ביקום כאלה קיימים, ולא רק בדמיוני בלבד - הרי שהם קשורים בדברים קרובים הרבה יותר לימינו אלה ולכמה תוכנים עתידיים של הפרופ' דן מירון, ואילו ניקמת-הדם המאוחרת בגרודזנסקי, על כל הקצף המבעבע מתוכה, רק האיצה במיקצת את הופעתם על פני השטח.

אבל על כך - ברשימתנו הבאה.

נתן זך

מהימנותם של נתונים אלה, החורגים מעל ומעבר לכל פרופורציה מקובלת בארץ, עשויה להרליק אצל רבים נורה אדומה.

פריצה מתחום המוסך

תופעת ה"בום" עוררה תגובות קוטביות בקרב המו"לים. בשיחות שערכתי עימם, נתפררו לשני מחנות. אלה המצדדים בתופעה ואלה המגלים ספקות לגביה.

המחייבים מייצגים את עמדת הרוב. חיים פסח מזמורה ביתן מברך על התופעה, המעודדת לר-כריו את היווצרותן של אסכולות סיפוריות, מגי בירה את מידת המודעות ומהווה קרקע פורה ל-תופעות-נלוות, כמו פריצת הנושאים הסיפ-רתיים מתחומי הצרים של המוסך הסיפורי או חס גם כן בחיוב. באותה דיעה נוקט גם אברהם יבין מעם עובד: "כל בום יצירתי הוא חיובי כי עיניי, הטענה שהתופעה מביאה לפירסום ספרים לא ראויים או לא בשלים איננה במקום, משום שכמות הכתיבה אינה מעידה בהכרח על רמה ירודה, אין לשכוח גם שהסקציה נעשית עם שעות-העבודה של הסופרים העבריים גרמה ל-שינוי מדיניות בתחום המו"לות. מו"לים שעד כה העניקו מישקל-יתר לסיפורות מתורגמות התחילו להכיר בחשיבותה של הסיפורות המקורית ולהע-ניק לה מקום שווה, אם לא יותר מזה, בצד סיפורות התרגום. לא רק הסיפריה בולטת בהקשר זה. זמורה ביתן, למשל, שעד ה"בום" היתה ידועה כהוצאה המתרכזת בעיקר בסיפורות מתורגמות, הוציאה לאחרונה את איבעת הספרים הראשונים בסדרת-מקור חדשה, הנושאת את השם "עמודים לסיפור עברי".

הוצאה נוספת שחרתה על ריגלה את הסיסמה "עם הפנים למקור" היא סיפריית מעריב. גם אצלה היו שורות הספרים המקוריים מרולדות עד תקופת הפריחה. אריה ניר: "נטענו יתר בסיפ-רות המקור עם ספרים כמו בתו של קניוק ופי-קארסק של יאאל משיח, ויש ברענתנו להמשיך ולבסס מגמה זו כצד אפיקי הוצאה הנוספים גם בעתיד. התקופה של מקור כמעט ככל מחיר היא חיובית. הגיע הזמן שהיוצרים בארץ יריו קצת נחת. כולם, לא רק חוג מצומצם מתוכם, ייצגיה של תופעת הפופולאריות בקרב הסופרים מעוררים אף הם ומעידים כי כך שאנו מתאימים עצמנו לרוח השוררת בעולם. גם שם, אגב, קיי מים סופרים טובים, בינוניים ופחות בינוניים".

מנחם פרי אינו מתרגש מן העובדה שה"בום" הביא לתופעת יקיינויות: "התקופה היפה מעלה גם עישבייפרא. הרבה ספרים מקוריים לא טובים שנדחו על-ידי הוצאות סלקטיביות יוצאים בק-לות בהוצאות אחרות, שרוצות לעמוד בתחרות ולהתמיד במירוז אחר שמות חרשים של סופרים. אולם אני מעריך שהספרים הללו לא יימכרו. לג-ביים לא יהיה בום. בשנה הקרובה הכמות גם תתיצב. הסופרים שהוציאו את ספריהם בנזם אי-חד, שהעיתוי שלו היה אגב מקרי לחלוטין, יעמי לו בשנה הבאה על סיפרם החדש. לכן אני צופה שהשנה הבאה תהיה שקטה יותר. תאפשר לרבי-רים להתאון".

לא כולם שמחים

כפי שצויין כבר, לא כולם שמחים על הפריחה. במסדרה, למשל, לא השתכר איש מן הריח שלה. יואב ברש: "יש לי דעה אפיקורסית בעניין. לר-עתי הכל בלתי, משום שלא נוספו עוד מיליון קוראים לסיפור העברית. הספרים שיוצאים בכ-מויות כאלה רודפים אחרי כמות מצומצמת של

קוראים, וכמו בכל תחרות לא מבוקרת - גם כמיקרה הזה הנאת הצרכן היא בטווח המיירי בלבד. בטווח הארוך הוא לא ייצא שוכר. אם כי תוצאה מן הבום תהיה התכנסות פנימה, אם תופי-חת בצורה דראסטית כמות הסיפורות המתורגמת, הרי שמחירה של ההנאה הריגעיית יהיה גבוה מ-אוד. אני מוטרד - לא רכב כמציא-לאור אל גם כאורה וכשוחר תרבות - מכך שהסיפורות המ-קורית המטפלת בבעיות מקומיות תיצור סגירות רבה מדי ותביא לזניחת סיפורות עכשוויות עולי-מית".

שאר המו"לים יוצאים חוצץ כנגד דעתו של ברש. לטענתם, סיפורות-המקור לעולם לא תוכל-להוות גורם מאיים על הסיפורות המתורגמות. זאת למרות הפופולאריות שצברה בשנים האחר-ונות, הסיבה לכך נובעת בראש ובראשונה מתוך מיגבלות אוביקטיביות. מיספר הסופרים בארץ, המתאם לגודל האוכלוסייה, לא יוכל להתמודד עם כמות הסיפורות המתורגמת. אברהם יבין: "פריחת סיפורות-המקור לא תפגע בסיפורות המתורגמת. היא רק עשויה ליצור סלקי-טיביות גבוהה יותר, וזאת אכן רצויה." פרי: "הטענה שסיפורות-המקור תפגע בסיפ-רות-התרגום היא הבל ורענת-זרוח. ישראל היתה ותהיה אחת המדינות המתרגמות ביותר בעולם. לא רק שלא חל בה פיגור בתרגום הספרים, אלא שמתקיים מירוז מתמיד אחר זכויות-תרגום. הד-כחוחומר מצוי עדיין ככתבי-יד בלבד. תרבות-ה-ספר הישראלית היא פתוחה, מגוונת ומעורכת ומידת העניין שיש בה בכל הנוגע לסיפורות מ-תורגמת גוברת על זו שבארצות כמו אנגליה, צר-פת וארצות-הברית."

"בום" או לא?

אחרים מן המו"לים טוענים שלשאלת החיוב או השלילה של ה"בום" יש להקדים שאלה אחרת. זו המטילה ספק בעצם קיומו. רחל מרגי מכחר ואריה ניר ממעריב שותפים לדיעה שמדובר בפי-ריחה מרומה. ניר: "ישנה עליה מתמדת בהוצאת ספרים מזה מיספר שנים, כך שאי-אפשר לדבר על בום של השנה האחרונה".

מרגי, הרבה ספרים יצאו לקראת שבוע הספר, בחודש-החורף שקדמו לו. פרישתם על פני ה-שנה תגלה שלא מדובר בום. יש לזכור גם שי-חסידי-ציון, שצברו תנופה בשנים האחרונות, יוצרים תחושה מרומה של פעם. גם לפני כן יצאו הרבה ספרים להנוויות, אולם אגשים לא הגיעו אליהן, בשל היעדר הגורם היח"צני".

"בום" או לא, "בום" מי שרצה יוכל להסתפק בקביעה של מנחם פרי: "פעם היו נפתחים בנקים. היום הם נגמרים. במקומם נפתחות חנויות ספ-רים." מי שרצה, יוכל גם לפרש קביעה זו כחממי-אה.

ההיערכות המחודשת שחלה במערכת-השיווק של הוצאות-הספרים היא סיפור בפני עצמו. בשנ-תיים-שלוש האחרונות התיישרו הוצאות עם ה-קו שהכתיב להן העידן החדש כענף המו"לות המקומי. הוצאת כתר היתה מן הראשונות שחללו בשיוק אנרגטי, ניצול אמצעי-התיקשורת כמי-קדמי מיקרה ו"עזרה" יח"צנית לסופר. רחל מרגי תולה את שינוי שיטת-המכירה בצורך של הוצ-אה הישית לקונצרן כלל, שמניויתיה נסחרות בבורסה, לשמור על הרווחיות ולהצדיק את קיו-מה מבחינה כלכלית.

מרגי: "רוב הסופרים כיום מודעים לצד השי-ויקי ומעוניינים להישף. במקום לתת לספר לה-עלות אבק על המדפים, אנו עובדים עם כל סופר-לכל אחד אפשר לעזור, למי יותר ולמי פחות. לכל אחד צריך להתאים את מה שנכון לו ומה שיעבוד הכי טוב. יחד עם זה אנו מנסים לשמור על שיווי-משקל נכון בין יחסי-היצור לבין מה שיש לספר להציע. הטעמים לכך הם אינטרסני-טיים בחלקם. איננו רוצים לאבד את אמונו של קהל הקוראים. לכן אנו משתדלים לא לפתוח פער בין ציפיות הקהל מן הספר לבין מה שהוא מקבל באמת."

"התקופה הנוכחית נוחה יותר לפעילות יח-צנית, משום שקל יותר למכור סיפורות מקוריות. מלבד הספר עצמו אתה משווק גם את המוצר הנלווה, הסיפור שמאחורי. אנשים מקובלים לקנות ספרים שמדברים על הכאן והעכשיו ושמאחור-ריהם קיים סיפור בעל נופך פיקאנטי. גם אפש-רות החשיפה התיקשורתית של סיפור מקומי היא טובה יותר."

לעומת כתר והוצאות נוספות ששימשו סמן ימני לשינוי שיטת השיווק של מוצרי סיפורות, נערכה סיפריית מעריב לתנאים החדשים באיחור-מורגש. אשת-יחסי-היצור החלה בעבודתה לפני ארבעה חודשים בלבד. כדי להרכיב את הפיגור-חלה ההיערכות בקצב מזוז.

ניר: "הגענו למצב שבו אנו יכולים לכסות את כל שטח המדינה ב-24 שעות. אנו מנצלים את כל יחידות הקונצרן כמו הד ארצי ודפוס לויך-אפשטיין, ודואגים שלכולם תהיה נגיעה תיק-שורתית."

שבוע הספר בתל-אביב

ספר ספר תרדוף

עם שבוע הספר העברי

תחקיר מיוחד מאת חנה טוץ

השאלה הגדולה האם תופעת הפריחה - פריי-חה משוגעת אולי - המסתמנת בשוק הספרים חלה הפעם גם על שבוע-הספר נותרה ללא מענה מוחלט, חד משמעי. גם תרועת נצחון לא נלוותה אליו. קבוצת הנשאלים, נציגי הוצאות הספרים זמורה ביתן, כתר, הסיפריה וסימן קריאה (קרי: מנחם פרי), עם עובד, מסדה ומעריב לא היו מוכנים לדווח על מכירות חסרות תקדים. למען האמת, רי בצדק, בראיון שנערך לפני ה-"שבוע" הגדיר זאת יואב ברש ממסדה כך: "מיקצוע הספרים רומה למיקצוע השוארביז מבחינת תגובות-הקהל. כל נסיון לניפוי לא יהיה רציני".

על פי כל הסימנים לא היה שבוע-הספר הגר-כחי שונה בהרבה מאלה שקדמו לו. אותו רוחק, אותם רוכנים מכוערים מגובכים באסטיקה של שוק, בלעו אל קירבם את ההמונים שבחלקם לפחות המירו כשימחה, לשעה-שעתיים, את רגש הכבוד למילה הכתובה ברגש דומה להנחה כמי-חיר.

העובדה שזוהו שבוע-הספר הראשון לאחר ה-"פריחה המשוגעת" לא העבירה את המו"לים על דעתם. שטח-המכירה ביריד לא גדל השנה. לפי-חות לא באופן מובהק. רמת הרחיסות של הספרים שכרה ככל הנראה שיאים חרשים. עם רשימת כסטרסורים וגברת-יחסי-יצבור, "הטרחת להפי-כס ל"איטמים" תיקשורתיים בימים רגילים, אין מה לדבר על הכנות מיוחדות לקראת שבוע-ה-ספר. גם כך העסקים פורחים.